

Erilaistuvan asumisen haasteet

JUNTTO, ANNELI (2010; toim.). *Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa*. 320 s. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Professori Anneli Junton toimittaman teoksen pääteema on asumistarpeiden erilaistuminen. Junton mukaan asuminen voi olla erilaista monesta syystä; taloudelliset re-

surssit asettavat valinnoille tietyt raamit, mutta ihmisten asumistavat ja -toiveet vaihtelevat myös heidän elämäntilanteensa ja mieltymystensä mukaan. Lisäksi monikulttuuristuminen, eliniän pidentyminen ja uudet perhe- muodot erilaistavat asumistarpeita. Junton mukaan suomalaisessa asumisessa asukkaat on usein unohdettu ja asuntokanta on edelleen hyvin yksipuolista. Kirjan

tavoite onkin tarkastella asumista asukkaiden näkökulmasta.

Teos jakautuu neljään osioon. Ensin käydään läpi asuminen historiaa ja nykytilaa tilastojen avulla. Sen jälkeen paneudutaan haastavaan aiheeseen: asumistoiveisiin ja asumisen todellisuuteen. Kolmannessa osiossa käsitellään asumiskulttuureita ja asumiseen liittyviä erityistarpeita. Viimeinen osio luo katseen asumisen tulevaisuuteen. Kirjoitukset perustuvat ympäristöministeriön rahoittamaan ”Erialaistuva asuminen” -hankkeeseen ja siihen liittyvään ”Asumispreferenssit, asumisen arki ja kestävä yhdyskuntarakenne” -hankkeeseen. Kirjoittajajoukko on monitieteinen; mukana on niin arkkitehtejä, kaupunkimaantieteilijöitä, muotoilijoita kuin tulevaisuudentutkijoitakin.

Eija Hasu tarkastelee oivaltavasti asumiseen liittyvien päätöksentekomenetelmien ja asumispreferenssien monimutkaista vyyhtiä. Hasu tukeutuu taloustieteen ja pohtii asumispreferenssejä kuluttajan käyttäytymistä ohjaavina muuttujina. Hän kuitenkin toteaa, että asumiseen liittyviä valintoja tutkittaessa on liian kapeanäköistä tulkita ihminen hyödyn maksimointia tavoittelevaksi rationaaliseksi kuluttajaksi. Hasu pohtii esimerkiksi sitä, miten tutkimuksissa asumispreferenssit kuvaavat yhden henkilön mieltymyksiä, mutta lopulliset ratkaisut tehdään koko kotitalouden voimin. Hän myös toteaa, että asukas arvioi asumistaan lähinnä oman asumishistoriansa perusteella ja pitäytyy yleensä tutuissa ja turvallisissa asumisratkaisuissa.

Yksi teoksen kiinnostavimmista keskusteluista käydään Kimmo Lapintien ja Hasun kirjoituksessa asumisen kulttuureista. Kirjoittajien mukaan asumistutkimuksista välittyvä usein kovin yksioikoinen kuva suomalaisesta asumisesta. Todellisuudessa asumista löytyy monia alalukuituureita. Kirjoittajat esittelevät haastatelluaineistoonsa tukeutuen urbaania elämää arvostavien ihmisten, yksinasujien, uusperheiden ja eronneiden perheiden sekä ikääntyvien asumisvalintoja ja -kokemuksia. Heidän mukaansa asumista suunnataan yhä liiaksi perinteiselle kahden lapsen ydinperheelle, vaikka tällaiset asutuskunnat ovat jo selvä vähemmistö. Kirjoittajien mukaan ei kannattaisi puhua yhdestä tavoiteasunnosta, vaan mielekkäistä vaihtoehtoista, jotka kytkeytyvät eri elämäntilanteisiin ja mahdollisesti toiveisiin niiden muuttumisesta. He tuovat esiin tärkeän havainnon asumistoiveista: talotyypitoive täytyy sijoittaa yhdyskuntarakenteeseen, sillä esimerkiksi kerrostalo asumismuotona on erilainen riippuen siitä, sijaitseeko se kaupungin keskustassa vai laitamalla.

Marketta Kytän, Katariina Pahasalon ja Mari Vaattovaaran tutkimuksessa on rakennettu kirjallisuuden pohjalta asumispreferenssiprofileja, joita tutkijat ovat testanneet empiirisellä aineistolla. Kirjallisuuskatsaus on tehty huolella, ja tekstissä käytetyt monipuoliset lähteet kiinnostavat varmasti monia lukijoita. Preferenssiprofiilit testattiin haastattelututkimuksella (n = 30), jossa kohde-

alueina olivat Helsingin Arabianranta ja Lohjan Muijala. Asukkaat jakautuivat ”urbaaneihin menotyyppisiin” ja ”hiljaisuutta ja luontoa rakastaviin”, joista ensin mainituista suurin osa asuin Arabianrannassa ja jälkimmäisistä suurin osa Muijalassa. Tarkempi hierarkkinen klusterianalyysi paljasti viisi toisistaan eroavaa ryhmää. Tutkijat toteavat, että kun näin pienestä otoksesta löytyi viisi asumispreferenssiprofiilia, paljastuisi niitä suuremmasta joukosta todennäköisesti vielä enemmän.

Susanne Jacobson ja Antti Pirinen kirjoittavat esteettömmästä asumisesta. Heidän aineistonsa koostuu käyttäjä-tutkimuksesta, joka selvitti fyysiseltä toimintakyvyltään heikentyneiden asukkaiden elämäntapaa sekä heidän asunnolle ja sen lähiympäristölle asettamia vaatimuksia. Kirjoittajat moittivat sitä, että asutusuunnittelussa vammaiset ihmiset mielletään usein yhtenäiseksi kohde-ryhmäksi, vaikka todellisuudessa erilaisia tarpeita ja elämäntilanteita on paljon. Jacobsonin ja Pirisen tutkimuksessa selvisi, että kotiympäristön tulisi paitsi vastata toiminnallisiin vaatimuksiin myös tuottaa käyttäjälleen mielihyvää. Hyvä kotiympäristö tukee asujan persoonaa, elämäntyyliä ja esteettisiä mieltymyksiä, ja antaa asukkaalle mahdollisuuden osallistua kotiympäristönsä suunnitteluun. Haastateltavien vastauksista välittyvä selvästi, kuinka tärkeää on kodin ulkonäkö on, ja kuinka hankalaa on hyvännäköisten apuvälineiden ja sisustusratkaisujen löytäminen. Tutkijat ovat tunnistanee aineistostaan vammaisten ihmisten asumisen kannalta olennaisia asioita ja muodostaneet niiden pohjalta suunnitteluajureita, jotka helpottavat esteettömmän asumisen suunnittelua.

Asumisen tulevaisuutta aprikoidaan muutamastakin näkökulmasta.

Pekka Lahti ja Sirkka Heinonen käyvät läpi aikaisempia ennustuksia asumisen tulevaisuudesta. He esittelevät esimerkiksi Herbert George Wellsin yli sata vuotta vanhan, hämmästyttävän tarkan kuvauksen vuoden 2000 kaupungeista. Kirjoitukseen on koottu asiantuntija-arvioita asumisen pitkän aikavälin muutosnäkyistä, joissa puolestaan ekotehokkuuden merkityksen kasvu. Junto puolestaan arvioi tulevaisuuden asumista väestönmuutoksiin ja taloussuhdanteisiin liittyvien trendien perusteella. Hän ennustaa tulevaisuuden asumisen monipuolistuvan, mutta pienin askelin.

Teos on hyödyllinen kaikille, joita asumisen tutkimus kiinnostaa. Monipuolinen kirjoittajajoukko tuo oivaltavia näkökulmia asumiseen, ja lukija tutustuu niin ajankohtaiseen teoreettiseen keskusteluun kuin tuoreisiin suomalaisiin tutkimustuloksiinkin. Olisin kuitenkin toivonut teoksen ottavan vähemmistöjen näkökulman paremmin huomioon. Esimerkiksi maahanmuuttajien asumistarpeet ja -toiveet ovat tällä hetkellä tarpeellinen tutkimusaihe. Junto itsekin toteaa, että ”maahanmuuttajien erilaiset asumistarpeet eivät kuitenkaan vielä näy riittävästi asumiskyselyissä eivätkä liioin tämän kirjan teema-haastatteluissa” (s. 289).

Kirjoittajien tavoitteena on ollut myös kehittää asumistutkimuksen menetelmiä. Teoksessa esitellyt kirjallisuuskatsaukset sekä haastattelu- ja kyselytutkimukset ovat kuitenkin melko perinteisiä. Kiinnostavin menetelmä on esteettömän asumisen tutkimuksessa käytetty *luotaintyö*tapa, jossa asukkaat dokumentoivat elämäänsä tutkijoiden antamien kyselylomakkeen, kysymyskorttien, kellotehtävän sekä valokuvaustehtävän avulla. Tällaista menetelmää kannattaisi varmasti käyttää muussakin kuin suunnitteluun suuntautuvassa tutkimuksessa. Junton kai-

paamat seuranta tutkimukset olisivat myös todella tarpeellinen lisä asumisen tutkimuksessa.

Junto näkee asumisen tutkimuksen välineenä tuoda esiin asukkaiden erilaisia tarpeita ja toiveita. Teos valottaakin onnistuneesti asumistoiveiden moninaistumista. Se, monipuolistuvatko suomalaiset asumisvaihtoehdot tulevaisuudessa, jää nähtäväksi.

ELINA ESKELÄ

*Geotieteiden ja maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto*